

Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy

Mgr. Veronika Hradilová

4. 12. 2007

Osnova

1. **Úvod**
2. **Působnost Římské úmluvy**
3. **Základní kritéria pro určení rozhodného práva**
4. **Meze obligatorního statutu, výhrada veřejného pořádku**
5. **Transformace Římské úmluvy do nařízení**
6. **Závěr**

Úvodem

ES nedosáhlo jednotné smluvní úpravy pro závazkové vztahy ⇒ sjednocení kolizní úpravy závazků ze smluv v podobě mezinárodní smlouvy

- Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980:

- vstup v platnost 1. 4. 1991,
- cílem vytvořit jednotná pravidla pro určení práva rozhodného pro závazky ze smluv,
- nástroj unifikace k dosažení jednotné úpravy v členských státech ES.

ČR podepsala Římskou úmluvu v dubnu 2005 ⇒ stranou Úmluvy od 1. 7. 2006 na základě Úmluvy o přistoupení k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a k Prvnímu a Druhému protokolu o jejím výkladu Soudním dvorem ES (č. 64/2006 Sb. m. s.).

V souladu s článkem 10 Ústavy ČR se Římská úmluva stala součástí právního řádu ČR a má přednost před zákony v případě, že stanoví něco jiného X zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

Na smlouvy uzavřené **do 30.6.2006** ⇒ ZMPS.

Na smlouvy uzavřené **po 1.7.2006** ⇒ Římská úmluva.

Římská úmluva se člení do tří hlav:

Hlava první: vymezení aplikace úmluvy

Hlava druhá: jednotlivá kolizní pravidla

Hlava třetí: závěrečná ustanovení

Působnost Římské úmluvy

Úmluva se vztahuje na závazky ze smluv uzavíraných v rámci práva občanského, obchodního a pracovního (smlouvy kupní, nájemní, o dílo, pracovní apod.), které mají vztah k právu různých států.

Úmluva se **nevztahuje** na (článek 1 odst. 2 a 3):

- otázky týkající se osobního statutu (s výjimkou případů v článku 11);
- otázky osobní (smluvní závazkové vztahy týkající se závětí a dědění, majetkových vztahů mezi manželi, práv a povinností z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo z příbuzenství vzniklého manželstvím, včetně vyživovací povinnosti k dětem nemanželského původu);
- závazkové vztahy ze směnek, šeků, dlužních úpisů a jiných obchodovatelných cenných papírů;
- prorogační a rozhodčí smlouvy;
- otázky práva obchodních společností a právnických osob (z důvodu dosažení vysokého stupně harmonizace ve smyslu článku 44 odst. 2 g SES);
- zastupování včetně postavení orgánu právnické osoby (způsobilost zástupce zastoupeného vůči osobě třetí);
- založení trustů a vztahy mezi zakladateli trustu, správci trustu a oprávněnými osobami;
- dokazování (s výhradou článku 14);
- pojištění (z důvodu vysokého stupně harmonizace v podobě směrnic).

Univerzální povaha Římské úmluvy

- Smluvní stranou Úmluvy mohou být pouze členské státy ES.
- Podle článku 2 však může být právem rozhodným, na který odkazuje kolizní norma, i právo státu, který není její smluvní stranou ⇒ právo třetího (nesmluvního) státu.
- Úmluva je aplikována před soudy smluvního státu bez ohledu na to, zda má či nemá účastník právního vztahu personální nebo teritoriální vztah k smluvnímu státu.

Základní kritéria pro určení rozhodného práva

1. Volba práva jako základní pravidlo

- Volba práva = princip autonomie vůle stran \Rightarrow je na stranách smluvního vztahu, který právní řád si zvolí pro úpravu smlouvy.
- Čl. 3 \Rightarrow volba práva musí být výslovná nebo musí s přiměřenou jistotou vyplývat z ustanovení smlouvy nebo z okolností případu,
 \Rightarrow neomezená kolizní volba práva.

Volba práva může mít podobu doložky ve smlouvě nebo samostatné smlouvy.

Příklad:

„Rozhodným právem pro smlouvu je české právo.“

„Otázky smlouvou neupravené, včetně její platnosti, následků neplatnosti a vztahy se smlouvou související se řídí českým právem.“

2. Náhradní hraniční určovatel

Strany nezvolily právo \Rightarrow domněnka: smlouva se řídí právem státu, se kterým prokazuje **nejušší spojení** (čl. 4 odst. 1):

A. Právo státu, kde má strana poskytující pro smlouvu **charakteristické plnění** (čl. 4 odst. 2):

- obvyklé bydliště v případě osoby fyzické, nebo
- hlavní (administrativní sídlo) v případě osoby právnické.

B. Smlouvy týkající se věcného práva k nemovitosti nebo užívacího práva k nemovitosti (čl. 4 odst. 3) ⇒ právní řád místa polohy nemovitosti.

C. Smlouvy o přepravě zboží (čl. 4 odst. 4) ⇒ stát hlavního místa podnikání přepravce, je-li toto místo také místem naložení či vyložení nebo místem podnikání odesílatele.

D. Únikové ustanovení (čl. 4 odst. 5)
⇒ úprava v čl. 4 odst. 2, 3 a 4 se
nepoužije, pokud smlouva má užší
spojení s jiným právním řádem.
Toto pravidlo je použitelné tehdy,
nelze-li určit právo podle
charakteristického plnění postupem
podle čl. 4 odst. 2.

Zvláštní úprava některých spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv

Spotřebitelské smlouvy

Čl. 5 dopadá na smlouvy, jejichž předmětem je dodávka zboží nebo služeb nebo jejich financování spotřebitelem mimo jeho obchodní či profesní činnost. Úmluva se použije v případech smluv poskytujících dopravu společně s ubytováním (tzv. „paušální cesty“, čl. 5 odst. 4).

Z dosahu Úmluvy (čl. 5 odst. 4) jsou vyloučeny smlouvy o přepravě a spotřebitelské smlouvy, na základě kterých má být poskytnuta služba v jiném státě, než je stát obvyklého bydliště spotřebitele.

Čl. 5 odst. 2 a 3 obsahuje kolizní ustanovení:

- tzv. materializovaná volba práva: Volba rozhodného práva mezi stranami nesmí zbavit spotřebitele ochrany, kterou mu poskytují kogentní normy právního řádu místa jeho bydliště. Podmínkou je uzavření smlouvy v souladu s těmito podmínkami:
 - uzavření smlouvy ve státě spotřebitele předcházela nabídka určená výslovně spotřebiteli a spotřebitel v tomto státě uskutečnil všechny nezbytné úkony směřující k uzavření smlouvy, nebo
 - poskytoval zboží nebo služeb nebo jeho zmocněnec obdrželi objednávku od spotřebitele ve státě bydliště spotřebitele, nebo
 - smlouva je smlouvou o koupi zboží a spotřebitel cestoval do jiné země, kde učinil svou objednávku, jestliže byla tato cesta organizována prodávajícím se záměrem podnítit spotřebitele ke koupi;
- náhradním hraničním určovatelem v případě neexistence volby rozhodného práva je místo bydliště spotřebitele.

Individuální pracovní smlouvy

- Volba práva (čl. 6 odst. 1): nesmí zbavit zaměstnance ochrany, kterou mu poskytují imperativní normy právního řádu, který se použije v případě neexistence volby práva.
- Náhradní hraniční určovatel (čl. 6 odst. 2):
 - právo státu, kde pracovník obvykle vykonává práci podle smlouvy, i když je dočasně zaměstnán v jiném státě; nebo
 - nevykonává-li zaměstnanec obvykle svou práci v jediné zemi, právem státu, kde se nachází provozovna, ve které je zaměstnán (vznikl zde zaměstnanecký vztah); nebo
 - místo výkonu práce se nepoužije, prokáže-li jiný právní řád užší spojení s pracovní smlouvou (tzv. úniková doložka).

Meze obligačního statutu

Meze obligačního statutu = na které problémy dopadá právní řád určený podle článků 3 – 6 Úmluvy a které jsou vzhledem ke své povaze upraveny podle jiných hraničních určovateli.

Článek 10 odst. 1 Úmluvy obsahuje demonstrativní výčet:

- výklad smlouvy,
- plnění závazků ze smlouvy,
- následky porušení závazků ze smlouvy,
- jednotlivé způsoby zániku závazků ze smlouvy (včetně promlčení a prekluze),
- následky neplatnosti smlouvy.

Vznik a platnost smlouvy se řídí obligačním statutem vždy, pokud je smlouva platná (čl. 8 odst. 1).

Strana se dovolává neexistence vůle uzavřít smlouvu \Rightarrow dovolat se práva svého bydliště, vyplývá-li z okolností případu, že by nebylo rozumné posuzovat účinky jejího jednání podle *legis causae* (čl. 8 odst. 2).

Forma uzavření smlouvy využívá obligiční statut smlouvy, ale rovněž připouští v případě uzavření smlouvy mezi přítomnými v jednom státě použít právní řád místa uzavření smlouvy (čl. 9 odst. 1).

U smluv uzavíraných mezi nepřítomnými lze vedle *lex causae* použít právní řád místa, kde se osoby nacházely v okamžiku uzavření smlouvy (čl. 9 odst. 2).

V případě jednání zástupce lze použít právní řád místa, kde zástupce jednal (čl. 9 odst. 3).

Ve věcech spotřebitelských smluv se pro formu použije právní řád místa bydliště spotřebitele (čl. 9 odst. 5).

V případě smluv, jejichž předmětem je věcné nebo užívací právo k nemovitostem, se vždy použije právní řád polohy nemovitosti (čl. 9 odst. 6).

Výhrada veřejného pořádku

Podle čl. 16 může být odepřeno použití právního řádu určeného podle Úmluvy, je-li toto použití ve zřejmém rozporu s veřejným pořádkem fóra. Nepoužitá právní norma může být nahrazena normou fóra, nebo jinak určenou právní normou. Samotná Úmluva nepřináší na takovou otázku odpověď.

Transformace Římské úmluvy do nařízení

Evropská komise v roce 2002: tzv. Zelená kniha o transformaci Římské úmluvy z roku 1980 v komunitární nástroj Společenství a o modernizaci jejích pravidel.

15. 12. 2005 přijala Komise návrh nařízení Parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy („Řím I“).

Závěr

- Základním pilířem Římské úmluvy je zásada autonomie vůle, která stranám umožňuje svobodně si zvolit právní řád, kterým se bude jejich smlouva řídit.
- Pokud si strany nezvolily právní řád rozhodný pro jejich smlouvu, řídí se tato smlouva právním řádem, ke kterému má nejužší vztah.
- Zvláštní pravidla na ochranu slabších stran, tj. spotřebitelů a zaměstnanců (nestanoví-li strany ve smlouvě jinak ⇒ spotřebitelská smlouva se řídí právním řádem místa bydliště spotřebitele a pracovní smlouva právním řádem státu, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, nebo kde se nachází provozovna, kde je zaměstnán).

Děkuji za pozornost 😊